

Magyary Ágnes

ÁLOMZAVAR

„Az emberiség történelme: álmoknak sorozata.”
(Krédy Gyula)

0.5

Mindig utált aludni. Szorongott tőle. Kétségbeejtő volt még a gondolat is, hogy olyan állapotba kerülhet, amikor nem tud magáról. Ilyen lehet a halál: távollévő tudat, tehetetlen test, az időtől való teljes elszakadás. Már gyerekként is rémisztőnek találta az elmúlást, pedig akkor még nem sokat tudott róla, de zsigerileg berzenkedett az alvástól. Minden este úgy feküdt le: minden erejével azon lesz: még véletlenül se kerüljön öntudatlan állapotba. Ezek a próbálkozások rendszerint kudarcba fulladtak. Természet-szerűleg. Az eltökéltsége, miszerint, ha nem muszáj, ő le nem hunyja a szemét, ha a fene fenét eszik is, semmivé lettek. Mindig a test győzött. Jobban mondva, nemes elhatározásai végül alulmaradtak az álmokkal szemben. Mert ha az alvás maga a tortúra, akkor az álom maga a kiművelt kinszenvedés. Ugyanis alvás közben csak meghalunk, amely után az ébredés a fel-támadás. Álmunkban azonban mások életét éljük, és erre nincs feloldozás.

1.

1950. január 13. Kolozsvár. A téren bizonytalanul süt a nap. A Szent Mihály-templom harangjai készülődnek jelezni az idő múlását. A galambok kedélyesen pihennek Mátyás király fején. Öreg néni üldögél szomorúan egy padon. A férfi tétován lép be a politikai rendőrség épületébe.

1./b

Jól ismeri az épületet. Tízéves volt, amikor az apja először elhozta a palotába, hogy kezét csókoljon a tántinak.

A tánti legalább százéves – legalábbis ő annak látta. Naftalinszagot áraszott, és hangos csámcsogással mentacukrot szopogatott.

Apja előírásait követve, jó hangosan köszönt, majd kezét csókolt. A néni keze porhanyósan puha volt. A látogatás kötelező szertartásai után jólnevelten kellett ülnie egy zöld bársonyba húzott kereveten, miközben a felnőttek unalmas dolgokról diskuráltak.

Ő vágyakozva bámult ki az ablakon, elképzelve, mennyi sokkal izgalmasabb dolgot tudna az udvaron művelni: békára vadászni, az emeletet kövekkel dobálni, bemászni egy törött ablakon a pincébe.

1./c

Most azonban settenkedve megy fel a lépcsőn, és a falhoz lapulva oson az irodához. Jelentkeznie kell a Milícián.

Bent a tiszt dühösen veri az írógépet. A folyosóra is kihallatszik.

Az íróasztalon halomban állnak az iratok, a napsugarak félénken szűrődnek be az ablakon, és finoman szökdécselnek az iroda berendezésén.

Ő óvatosan nyit be. Nyolc órakor kell megjelenie. Még öt perc van. Azonban a múltkor késett egy percet, és a tiszt magából kikelve üvöltözött – ezt mindenképpen szeretné elkerülni.

A tiszt hallja, hogy benyit valaki, de fel sem emelve a fejét, kérdezi:

– Arisztokrata vagy kurva?

– Arisztokrata – válaszolja.

2.

Ekkor ébredt fel. Kapkodva keresett egy aznapi újságot. *Maniobras del ejército francés* – olvasta. Hála Istennek!

A Hotel Palace-ban volt, Madridban. 1935. szeptember. Hajnali két óra. Micsoda megkönnyebbülés! Azonnal felhívta a recepciót, és kért egy fehér zongorát.

2./b

A portárs egy kicsit meglepődött, de csak egy kicsit. Néhány éve egy híres francia tenor, akinek a Teatro Realban volt fellépése Alfredo szerepében, az előadás előtti este szamarat és kancát követelt a Hotel Palace személyzetétől. Készségesen álltak a tenor rendelkezésére, és azonnal beszerették a kért állatokat egy San Sebastián de los Reyes-beli gazdától.

2./c

Így természetesen eszükbe sem jutott a vendégre tukmálni a hotel ebédlőjében árválkodó fekete zongorát, és azonnal intézkedtek. Felhívták Augustín de Foxá grófot, akire ilyen ügyekben lehetett számítani, de természetesen a gróf hajnali kettőkor még nem tartózkodott Atocha utcai palotájában. A sokat látott és tapasztalt inasa azonban tudta a megoldást. Hajnali háromkor már a vendég szobájában állt a fehér zongora.

2./d

Ő boldogan ült le a hangszerhez, és a legvidámabb bécsi keringőket kezdte el játszani. Majd, amikor kifogyott ezekből, áttért az operettekre. Önfeledten merült el a zenében, és képzelete a Schönbrunn kertjeibe repítette.

Fiatalkorában – egészen pontosan 1913-ban – egyszer még a császárt is látta (vagy talán csak álmodta), amint napi sétáját végezte távol a látogatóktól a gesztenyefák és az orgonabokrok árnyékában. A császár ősz szakállal búsán dúdolgatta a Monarchia gyászénekét, persze ők süketek voltak meghallani a baljós dallamot, így aztán mindenkit meglepetésként ért, amikor ezer darabba esett szét a birodalom. Micsoda blamázs! – mondták a kávéházakban az emberek. Igazuk volt!

A nagypolitika simára fésült asztalainál üldögélő deresedő urak sosem veszik számításba a náluk fiatalabbak ambícióit, akiknek semmi kedvük nincs holmi himihumi nevenincs, jelentéktelen országokat szolgálni. Ők a birodalmakat kedvelik, a címerben hatalmas szárnyait kiterjesztő sassal, a pompás királyi palotában pedig rendelő uralkodóházzal, kiváló diplomáttal és jól szervezett titkosszolgálattal.

Így aztán ezek a kissé naiv, de annál nagyobb tudású bürokraták vették a vonalzójukat, és hanyag eleganciával, karrierista fiataloknak nem éppen kedvező módon, elkezdtek határokat behúzgálni.

Ebből borzalmas dolgok következtek. Először is dögölten esett le a birodalmi sas a címerről, amelyet a frontról visszatérő, az országban kódorgó katonák megtaláltak, megsütöttek és megettek. A sok rokon házasság következménye miatt kissé nehéz felfogású uralkodó elmenekült, a királyi palota ablakai betörték, a diplomaták szétszéledtek, és ki tudja, mivé lettek a kémek. Hogy mi lesz a karrierista fiatalokkal, ez már senkit sem érdekelt, hiszen a birodalom és a társadalom vakvágányra került. Mert ha nincs császár, akkor mi van? Tulajdonképpen semmi.

– És a semmivel mindig sokkal több a baj, mint bármi mással – magyarázta az apja.

Onnan kezdve édesapja már nem a birodalom nagykövete volt Rómában, hanem valami íztelen-szagtalan országé, amelyet alig lehetett megtalálni a térképen.

Neki rengeteg lelki tusakodásába került, hogy akkor ő melyik ország szolgálatába álljon, vagyis mi tűnik szimpatikusabbnak: Bécs vagy Budapest? Prága természetesen szóba sem jöhetett, mivel a cseheket mindig meglehetősen lehangolóan kispolgárinak tartotta.

Az apja úgy vélte: Európa olyan, mint egy szalvéta, amely Bécsnél hajlik. Tehát mindenki itt fogja törölgetni a száját, ezért kell a császárvárosban maradni, magyarázta az öreg a törzshelyén, a Café Schwarzenbergben üldögélve. Majd jelentőségteljes szemöldökráncolással biztosította a fiát: semmi sem tart örökké, mivel az élet olyan, mint egy megvadult zongoraverseny, amit egy félőrült zeneszerző írt.

3.

Négykor szólalt meg a telefon. Augustín de Foxá gróf volt. Kedvesen érdeklődött, megvan-e elégedve a fehér zongorával, és ha éppen ráérne, megihatónának egy snapszot az Ateneóban, mert már befejeződött a vita, ahol aprócska darabokra szedték Valle-Inclán legújabb regényét, és az – dülva-fülva, mindannyiukat megátkozva – elrohant.

– Ez egy hülye – konstataálta kedélyesen de Foxá gróf –, azt hiszi, ha akkora szakállat növeszt, mint Tolsztoj, az elég ahhoz, hogy Dosztojevszkij legyen. Márpedig – érvelt Augustín – mi itt errefelé túl sok csicseriborsót eszünk, amely jobbára felületes gondolatokhoz vezet, ezért vagyunk alkalmatlanok a mély filozófiai és lelki merengésekre.

Mivel bőven volt ideje, mert semmi kedve sem volt újra elaludni, rohant az Ateneóba.

4.

Nem igaz, hogy nincsenek rossz álmok. Minden álom rossz, mert olyankor nem önmaga az ember, hanem valamiféle cseppfolyós massa, amely kénye-kedve szerint hoz döntéseket a gazdatest rovására. Ő ezt ki nem állhatta.

A cudar álom lopakodó tolvajként surrant be az elméjébe, és lopta el a lelkét. A mellkasán keresztül nyúlt be a testébe kirángatni onnan az érzelmek és nemes gondolatok ékszerdobozát, mint gyakorlott azték főpap. Közben a nép eksztázisban és a vér látványától megrészegülve üvölt a piramis lábánál.

Mert ha álmodott, mindig sajgó fájdalmat érzett a mellkasában, és rögtön rémképek kezdtek hasogatni az elméjét.

Utálta az alvást – evolúciós zsákutca. Rühelte az álmokat – a társadalom megrontója. Megvetette a rémképeket – az életerő elszívója.

5.

Tehát rendbe szedte magát, taxit rendelt, és szinte azonnal ott volt az Ateneóban. A taxi persze túlzás volt, mert alig pár percre volt az Ateneo a Hotel Palace-tól. De, akit rémálmok gyötörnek, az megengedheti magának a túlzás luxusát.

Foxá gróf jókedvűen, kedélyesen és kövéren szivarozgatott a könyvtárszobában. Augustín mindig remek társaságnak bizonyult. Vidám és művelt volt. Laza eleganciával viszonyult az élethez. Az a típus volt, aki fiatalabb korában rajongott az orosz filmekért, Picasso kubista festményeiért, és nagy lelkesültséggel olvastatta a satirikus lapokat. Ha szép nővel találkozott, lesütötte a szemét, és fülig pirult. A vasárnapi misén az első sorban ült az édesanya, Armendáriz márkiné oldalán az Almudena katedrálisban.

Aztán eltelt néhány év, felszedett harminc kilót, minden madridi színésznő közeli barátja lett, a férjes asszonyok örök gavallérja, a lányos anyukák réme. A felesége csalta. Ez nem zavarta, csak az, hogy erről mindenki tudott a városban. Merthogy mindenkivel megcsalta. Állítólag a királlyal is. Még szerencse, hogy a király elment, mert kikiáltották a köztársaságot.

Azonban a kotnyeles madridiak látták beszállni Foxá grófnét egy fekete Royce-ba az új miniszterelnökkel. De ez csak pletyka. Legalábbis Augustín szerint.

Az orosz filmek a köztársaság idején már untatták, jobban kedvelte a francia filozófusokat. Picasso szerinte akkor rontotta el, amikor Párizsba ment. Jobban járt volna, ha Malagában marad, mert van-e szebb a tenger-nél és dermesztőbb a déli melegnél. Ott is remekül meg lehet bolondulni, vélte Foxá gróf, minek ehhez világgá menni. A satirikus lapok továbbra is a kedvenceinek számítottak, a különbség már csak annyi volt, ő is lelkesen gyártotta a vitriolos stílusú cikkeket ezekbe a kiadványokba. A vasárnapi miséről rendre elkésett, jobbára az ámenre ért oda, de büszkén sétált haza karján édesanyjával.

Azzá a fajta férfivá érett a gróf, akinek szent meggyőződése volt: a veséi össze vannak kötve Zeusz szívével. Ennek az volt a következménye – vagy velejárója –, hogy amikor Zeusz vedelni kezdett az Olümposzon, Augustín de Foxá ötpercenként rohant ki a mellékhelyiségbe Atocha utcai palotájában hányni. Viszont, amikor a gróf udvarolt hevesen egy kedves hölgynek, akkor Zeusznak akadtak gondjai.

– Vajon miért hullt ki Isten az ember lelkiismeretéből, mint garas a lyukas zsebből? Mindenről a csillagászat tehet – magyarázta Foxá a csak rá jellemző radikális pontatlansággal –, amikor kitalálták azt az ostobaságot,

hogy a Föld lapos, és így már a Teremtéstörténet egyszerűen hermeneutikai nonszenszé lett ebben az új geometriai kontextusban.

Ő bőszen bólogatott, mert nem azért kapta a fizetését, hogy vitakozzon, hanem azért, hogy informáljon. Ehhez viszont elengedhetetlenül szükséges volt, hogy jól tudjon hallgatni. Foxá imádott fecsegni, ő meg türelmesen és szorgalmasan figyelt. Ha néha valaki arra járt, a gróf hanyag mozdulattal mutatta be:

– Ez itt az én német barátom – mondta, ő pedig nem javította ki, mert nem azért volt Madridban, hogy történelemről vagy nemzetiségi kérdésekről vitakozzon –, remek ember, igen kiváló metaforái vannak.

Mert ezeket kedvelte Foxá gróf: a briliáns metaforákat, a szellemes társalgásokat, a művelt embereket, a jó borokat, a szép nőket, a kellemes kávéházakat és a szenvedélyes irodalmi vitákat. Amit utált, az a közönségesen ostoba emberek és a felesége szeretői.

– Tudja – kérdezte Foxá –, hogy mit pletykálnak az infánsnőről? – De őt nem érdekelte, szívesebben hallott volna a kormánytagok viselt dolgairól. – Unalmas alak egytől-egyik – legyintett a gróf –, szóra sem érdemesek.

Majd hosszasan ecsetelni kezdte, melyik madridi kávéházban éppen miről pletykálnak. Ő elszundított.

5./b

Éles határ van a való élet és a között a módosult tudatállapot között, amelyet álomnak nevezünk. A való élet élvezetes, a másik kínszenvedés.

6.

Ott, ahol a Fekete-tengerről a Boszporusz-szorosba lehet átjutni, rögtön minden utas a gőzös fedélzetére nyomul. A látvány páratlan: egymás után bukkannak fel a parton a régi erődök, várak. Majd szépen befut a Regele Carol I., amely Konstancáról indult az Aranyszarv-öbölbe, Konstantinápolyba.

Konstantinápoly a világ legszebb fekvésű városa! Ő persze utálta. Úgy vélte, mindent beleng a macskapisi szaga.

Elsőnek az ázsiai parton a fehérmárvány császári palota, a Bejlerbej tűnt fel. Vele szemben a másik parton a Csiragán-palota tündökölt. Az utazóközönség hangot ad ámuldozásainak. Ő is lelkesedne, ha nem volna rossz előérzete. Az Oszmán Birodalomba érkezni olyan, mint önként belépni az aranykalitkába, amelynek az ajtaját mi magunk zárjuk be.

– A törökök – magyarázta az apja a Café Schwarzenbergben szürcsölgetve a kávéját – néha meglepően európaiak, máskor meg meghökkentően barbár ázsiai módjára viselkednek.

Majd magához intette a pincért, és azonnal elküldte a francia nagykövethez a névjegyére kanyarított üzenettel – napok óta könyörgött, hogy végre fogadják.

7.

Reggel ébredt fel úgy tíz óra felé, amikor már senki sem volt az Ateneóban. A személyzet takarított. Foxá gróf már órákkal korábban hazament.

Szörnyen hasogatott a feje, egyáltalán nem pihente ki magát, mivel, szó mi szó, sosem volt Isztambul nagy rajongója, ahova még kezdő korában küldték ki, mondhatni a legrosszabb pillanatban. Szóval azonnal kért egy konyakot, és utána lendületesen lépett ki az utcára azzal a szándékkal, hogy ha már úgyszólván más dolga, megy és körbeszimatol a Külügyminisztériumban.

Alig haladt pár száz métert, amikor egy fiatalember egészen közlől főbe lőtt egy másik fiatalembert.

– Így megy ez – mondta egy idősebb úr, aki csak a kutyáját sétáltatta –, minden nap megölnek egyet.

Na, igen, de Madrid akkor sem azonos a macskapisiszagú Isztambullal!

És valóban akkoriban aggasztóan megugrottak a politikai indulatból elkövetett gyilkosságok. Ez látszólag mintha senkit sem érdekelt volna a városban. Így aztán ő, akit rémes alvászavar gyötört, és tulajdonképpen sohasem aludt az álmában átélt izgalmak miatt, megvonta a vállát, és elhatározta: elrohan az olasz nagykövetségre, de a vége csak az lett, hogy elaludt egy padon a téren.

7./b

Nem igaz, hogy csak rémálmai lettek volna. Csak a jókra nem emlékezett. Ez bosszantó volt. Valamint tisztességtelen és igazságtalan. Fordítva kellett volna lennie.

7./c

Az élet unalmas, az álmok érdekesekek.

8.

– Mister! – szólongatta egy női hang. – Mister!

A fene egye meg – gondolta ő –, vajon hol vagyok már megint.

– Mister!

Egy ágy alatt – konstataulta rezignálta –, de vajon miért. Az élet nagy kérdései is így kezdődnek: miért? Megnyugtató válaszok nem mindig vannak.

Egy kedvesen jól táplált, főkötős arc kukkantott be az ágy alá a fehér lepedő csipkeszegélyét finoman megemelve. Elegáns férficipő jelent meg az érdeklődő női arc mellett.

– Mrs. Benfield, Mister Haynau itt van? – kérdezte a férfihang.

Haynau. Még ez is. Ki nem állhatta Haynaut.

– Igen, itt van, Mr. Briggs, itt lapul az ágyam alatt.

– Jó lesz, ha még egy darabig ott marad – mondta a férficipő magabiztosan –, mert a munkások agyon akarják ütni.

Ő meg csak arra tudott gondolni ott, Mrs. Benfield ágya alatt, hogy mindenről a birodalom tehet. Mert ugyan kinek az ostoba és kétbalkezes kormányzása miatt lázadoznak a népek mindenféle isten háta mögötti tartományban? És neki (azaz a Haynau-féléknek) kinek a parancsára kell odakutyagolnia és rendet vágnia? Az ilyesmiben általában bele szoktak halni a rebellisek. Aztán jön a nemzetközi sajtó, és felnagyítja a dolgokat. De ha a birodalom jól végezné a dolgát, akkor neki nem kellene felbőszült közszenhordók elől futnia a Bankside-on, majd, mint örült, bevetnie magát a George public house névre hallgató, jó hírű kocsmába.

8./b

Az alvás biológiai szükséglet: ha nem pihenne a test tetszhalott állapotban, akkor élettelenül rogyna össze. Az álom nem élettani fontosságú. Tulajdonképpen semmi szükség rá.

9.

A villamos csilingelésére ébredt fel. Épp idejében. Don Carlos sétált arra – Augustín nagybátyja – komornyiknak öltözve.

– Üdvözetem, gróf úr – hajlongott azonnal, mert nem azért volt Madridban, hogy aludjon.

– Áh, vagy úgy – vont a szemöldökét Don Carlos –, a taximat várom.

– Természetesen – helyeselt ő, mert mi sem egyértelműbb annál, mint hogy spanyol arisztokraták háziszolgának öltözve várokozzanak bérkocsira.

Rohant is fel a szobájába megírni a jelentését: Don Carlos meglehetősen különc, bár azt beszélik a kávéházakban, hogy a miniszterelnök főleg külügyi kérdésekben hallgat a véleményére. Természetesen a taxis incidensről

is beszámolt, mert ilyen unalmas munkát végezve, jólesik néha felüdülni egy-egy jópofa történeten. Mert még a kémek is szeretnek nevetni.

A szakmában a mai napig mesélik egymásnak azt az anekdotát, amikor az 1850-es években egy kissé zilált külsejű fiatalember napokig szobrozott az Evidenzbureau előtt Bécsben, és minden arra járótól megkérdezte: kinél lehet itt másokat feljelenteni. A bureau munkatásai nem vettek róla tudomást, a környéken élő polgárok kinevették, majd egy vicces kedvű katonatiszt kijelentette, hogy nála. A fiatalember nyújtotta a markát. Mert az árulás nem ingyenes. Júdást is megfizették. A tiszt hahotázott. A fiatalember megsértődött.

– Én tudom, hol van Petőfi – mondta haragosan.

– Azt mi is tudjuk – válaszolt a tiszt.

Erre a fiatalember rémes haragra gerjedt, és hangosan kiabálni kezdett, a bécsi utcák zaját túlharsogva, hogy az egész osztrák birodalom, beleértve a tisztikart, egy förtelmes pöcegödör, és csak azért rohanták le Magyarországot, hogy kéjsóvár tisztek fiatal fiúk hamvas testéhez jussanak. Az illető katonatiszt egy ideig figyelmesen hallgatta a magából kikelt idegen ordibálását, majd megkérdezte:

– Ezt mégis honnan tudja?

A fiatalember meglepődött. Abbahagyta a kiabálást, és csendben elkullogott. Mert igaza volt a katonatisztnek. Mindig ez a legalapvetőbb kérdés: ezt honnan tudja? Ha erre nincs válasz, akkor az egész nem ér semmit.

Tehát irkálhatta ő, hogyha így haladnak a dolgok, hamarosan polgárháború tör ki Spanyolországban, de amikor visszaírták, hogy ezt mégis honnan tudja, csak annyit válaszolt: Augustín de Foxá grófnak hónapok óta sajognak a veséi – azok, amelyek össze vannak kötve a görög főistennel –, és szerinte ez csakis rosszat jelenthet. Amiben lehet némi igazság, mert a Külügyminisztérium most nevezte ki a gróft bucaresti nagykövetnek. Eredetileg Bombayról volt szó. Ha ez nem baljós jel, akkor mi? – próbálta győzködni az otthoniakat.

Miután megírta a leveleit, elégedetten ült le a fehér zongorához, és önfelédten mertült el a bécsi keringők magával ragadó világában.

Megcsörrent a telefon. A portás volt, és kissé kérlelőn, kissé feddőleg kérte: ha lehet, függessze fel a klimpírozást, mert a szomszéd lakosztályban pihenő halott japán császárné nem tud aludni.